

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi T-704/14

**Marine Harvest ASA
versus
Euroopa Komisjon**

Konkurents – Koondumised – Otsus, millega määratakse trahv koondumise läbiviimise eest enne sellest teatamist ja selleks loa saamist – Määruse (EÜ) nr 139/2004 artikli 4 lõige 1, artikli 7 lõiked 1 ja 2 ning artikkel 14 – Ettevaatamatus – *Ne bis in idem* põhimõte – Rikkumise raskus – Trahvisumma

Kokkuvõte – Üldkohtu (viies koda) 26. oktoobri 2017. aasta otsus

1. *Ettevõtjate koondumine – Komisjonipoolne läbivaatamine – Kohustus koondumine peatada – Erand, kui tehakse avalik pakkumine – Üllatus – Sihtettevõtja üle kontrolli omandamine ühe eraõigusliku tehinguga, millele järgneb kohustuslik avalik pakkumine – Ühe koondumise puudumine – Erandi kohaldamatus*

(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 7 lõiked 1 ja 2; komisjoni teatis 2009/C 43/09, punkt 44)

2. *Ettevõtjate koondumine – Mõiste – Faktiline ainukontroll – Teostamine vähemusaksionäri poolt – Hindamiskriteeriumid – Õigused, mis annavad võimaluse ettevõtjat otsustavalt mõjutada – Nende õiguste tegelik kasutamata jätmine – Asjassepüütumatus*

(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 3 lõiked 1 ja 2)

3. *Ettevõtjate koondumine – Komisjonipoolne läbivaatamine – Kohustus koondumine peatada – Erand, kui kontroll omandatakse mitmelt müüjalt rea väärtpaberitehingutega – Üllatus*

(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 7 lõiked 1 ja 2)

4. *Euroopa Liidu õigus – Mõisted – Tõlgendamine – Viide riigisisesele õigusele – Lubamatus*

5. *Ettevõtjate koondumine – Komisjonipoolne läbivaatamine – Kohustus koondumine peatada – Põhjendatud taotluse alusel tehtav erand – Asjaomaste huvide kaalumine*

(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 7 lõige 3)

6. *Konkurents – Liidu eeskirjad – Rikkumised – Rikkumise toimepanemine tahtlikult või hooletusest – Mõiste*

(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikkel 7 ja artikli 14 lõige 2)

7. *Ettevõtjate koondumine – Teatis – Kohustus – Rikkumine – Tagajärjed – Vastavate keeldude automaatne rikkumine – Sanktsioonid*

(Määrus nr 139/2004, artikli 4 lõige 1, artikli 7 lõige 1 ja artikli 14 lõike 2 punktid a ja b)

8. *Konkurents — Trahvid — Komisjoni otsus, millega määratakse sama teo eest mitu sanktsiooni — Ne bis in idem põhimõtte kohaldamatus*
(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 14 lõige 2)
9. *Konkurents — Trahvid — Komisjoni otsus, millega määratakse sama teo eest mitu sanktsiooni — Rikkumiste kogumit reguleerivad põhimõtted — Rikkumine — Puudumine*
(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 14 lõige 2)
10. *Euroopa Liidu õigus — Õiguse üldpõhimõtted — Karistuste seaduslikkuse põhimõte — Ullatus*
(Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikli 49 lõige 1; komisjoni määrus nr 139/2004, artikkel 7 ja artikli 14 lõige 2)
11. *Konkurents — Trahvid — Võrdse kohtlemise põhimõte — Teisele ettevõtjale karistuse määramata jätmise mõju*
12. *Ettevõtjate koondumine — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Suuniste puudumine — Trahvi määramise otsuse põhjendamise kohustus — Ullatus*
(ELTL artikli 296 teine lõik; nõukogu määrus nr 139/2004, artikkel 14)
13. *Ettevõtjate koondumine — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Rikkumise raskus — Hinnanguelemendid*
(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 4 lõige 1, artikli 7 lõige 1 ja artikli 14 lõike 2 punktid a ning b)
14. *Ettevõtjate koondumine — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Rikkumise raskus — Hinnanguelemendid — Selle arvessevõtmine, et koondumise kokkusobivuses siseturuga on tõsiseid kahtlusi — Lubatavus*
(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 4 lõige 1, artikli 7 lõige 1 ja artikli 14 lõike 2 punktid a ning b)
15. *Ettevõtjate koondumine — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Komisjoni kaalutlusõigus — Teisi äriühinguid puudutavate varasemate juhtumite arvessevõtmine — Lubatavus*
(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 4 lõige 1, artikli 7 lõige 1 ja artikli 14 lõike 2 punktid a ning b)
16. *Ettevõtjate koondumine — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kriteeriumid — Rikkumise kestus — Komisjoni kaalutlusõigus*
(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikli 7 lõige 1 ja artikli 14 lõike 2 punkt b)
17. *Ettevõtjate koondumine — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Proportsionaalsuse põhimõtte järgimine — Ullatus*
(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikkel 14)

18. *Ettevõtjate koondumine — Trahvid — Summa — Kindlaksmääramine — Kohtulik kontroll — Liidu kohtu täielik pädevus — Ulatus*

(Nõukogu määrus nr 139/2004, artikkel 16)

1. Määruse nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle artikli 7 lõike 1 kohaselt ei viida ühenduse seisukohalt olulist koondumist ellu enne sellest teatamist ega enne, kui see on komisjoni otsusega kuulutatud siseturuga kokkusobivaks. Määruse nr 139/2004 artikli 7 lõige 2 näeb aga kohustusest koondumine peatada ette kaks erandit, millest üks on seotud avaliku pakkumisega ja teine rea väärtpaberitehingutega.

Esimese määruse nr 139/2004 artikli 7 lõikes 2 ette nähtud olukorra kohaselt ei takista selle artikli lõige 1 avaliku pakkumise läbiviimist, kui koondumine tehakse viivitamata teatavaks ja omandaja ei teosta enne koondumiseks loa saamist hääleõigust. Sätte sõnastuse kohaselt ei ole esimene olukord järelikult kohaldatav ettevõtja üle kontrolli omandamise korral ühe eraõigusliku ostutehinguga, isegi kui sellele järgneb kohustuslik avalik pakkumine.

Samuti ei ole võimalik sellist eraõiguslikku ostutehingut ja hilisemat avalikku pakkumist pidada määruse nr 139/2004 põhjenduse 20 kolmanda lause ja komisjoni konsolideeritud pädevuseteatise, mis käsitleb määrust nr 139/2004, punkti 44 tähenduses „ühe koondumise“ etappideks. Ühe koondumise võib küll moodustada ühe ettevõtja üle kontrolli omandamine mitme õigusliku tehinguga, mis on omavahel tingimuslikult seotud. Ent kui kontroll sihtettevõtja üle omandatakse ühe eraõigusliku ostutehinguga enne kohustusliku avaliku pakkumise tegemist, ei ole kontrolli omandamisest hilisemad tehingud, millega omandaja saab selle ettevõtja täiendavaid aktsiaid, kontrolli omandamiseks ja seega koondumise läbiviimiseks enam asjakohased.

Kui kontrolli omandamine ühe eraõigusliku tehinguga, millele järgneb kohustuslik avalik pakkumine, oleks üks koondumine, siis oleks selle tulemuseks see, et koondumiste korral, milles osalevad liikmesriikides asuvad börsil noteeritud äriühingud, oleks väärtpaberite eraõiguslikule omandamisele, mis annab kontrolli, määruse nr 139/2004 artikli 7 lõikes 2 ette nähtud erand alati kohaldatav, kuna sellise eraõigusliku omandamisega kaasneb alati kohustus esitada avalik pakkumine. Selle tulemusel laiendatakse liigselt määruse nr 139/2004 artikli 7 lõikes 2 ette nähtud erandi kohaldamisala.

Mõiste „üks koondumine“ ei ole järelikult ette nähtud kohaldamiseks sellisel juhul, kus faktiline ainukontroll ühe sihtettevõtja üle omandatakse ühelt müüjalt ainult esimese eraõigusliku tehinguga, isegi kui sellele järgneb kohustuslik avalik pakkumine.

(vt punktid 48, 66, 68, 72, 108, 109, 128, 186 ja 229)

2. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 51–59)

3. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 74–82)

4. Vt otsuse tekst.

(vt punkt 161)

5. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 215–223)

6. Määruse nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle artikli 14 lõike 2 kohaselt võib komisjon trahve määrata ainult selle määruse artikli 7 rikkumiste eest, mis on toime pandud „tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu“. See tingimus on täidetud, kui ettevõtjale ei saa olla teadmata tema tegevuse konkurentsivastane laad, olenemata sellest, kas ta oli teadlik, et ta rikub konkurentsieeskirju.

Asjaolu, et asjaomane ettevõtja kvalifitseeris õiguslikult vääralt oma tegevuse, mille alusel rikkumine tuvastati, ei vabasta teda trahvi määramisest, kui ettevõtjal ei saanud olla teadmata, et tegevus on konkurentsivastane.

Sellises kontekstis tegutseb asjaomane ettevõtja ettevaatamatult, kui ta tõlgendab määruse nr 139/2004 artikli 7 lõiget 2 viisil, mis ei tulene ei selle sõnastusest ega komisjoni otsustuspraktikast või liidu kohtute praktikast ning mis ei ole kooskõlas sellega, mida komisjon tuvastas ühes varasemas otsuses – olgugi et *obiter dictum*'is –, mille kohta avaldati kõikides ametlikes keeltes teade *Euroopa Liidu Teatajas*, võtmata komisjoniga eelnevalt ühendust, et kontrollida oma tõlgenduse õigsust. Selliselt toimides tegutseb asjaomane ettevõtja omal riisikol ja ta ei saa tulemuslikult tugineda oma tõlgenduse „mõistlikkusele“.

Lisaks ei või ettevõtjale jätta trahvi määramata, kui konkurentsieeskirjade rikkumine on tingitud sellest, et ettevõtja on advokaadi õigusarvamuse sisu tõttu ekslikult lähtunud sellest, et tema tegevus on õiguspärane.

Komisjonil on ettevaatamatuse hindamisel õigus samuti arvesse võtta asjaolu, et asjaomane äriühing on suur Euroopa äriühing, kellel on märkimisväärne kogemus koondumiste kontrolli menetluste ning komisjonile ja riiklikele konkurentsiasutustele teatamise küsimuses ja kellele on koondumise enneaegse läbiviimise eest juba määratud trahv, olgugi et siseriiklikul tasandil. Sellises olukorras võib nimelt asjaomaselt äriühingult oodata erilist hoolsust.

(vt punktid 236–238, 255 ja 257–259)

7. Kui ettevõtja rikub määruse nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle artikli 4 lõikes 1 ette nähtud kohustust teatada koondumisest enne selle läbiviimist, saab automaatselt alguse määruse artikli 7 lõike 1 esimeses olukorras ette nähtud vastava keelu viia koondumine läbi enne sellest teatamist rikkumine. Samal ajal rikub ta määruse nr 139/2004 artikli 7 lõike 1 teises olukorras ette nähtud keeldu viia koondumine läbi enne loa saamist, sest teatamata koondumist ei ole võimalik siseturuga kokkusobivaks tunnistada.

Mis puudutab kehtestatud sanktsioone, siis määruse nr 139/2004 artiklis 4 ette nähtud kohustuse rikkumine ja artikli 7 lõike 1 teises olukorras ette nähtud keelu rikkumine sisalduvad sama määruse artikli 14 lõikes 2, mis tähendab, et määruse artikli 4 lõike 1 rikkumise eest ja artikli 7 lõike 1 rikkumise eest määratava karistuse määr on nüüd ühesugune ja mõlema eest on võimalik määrata trahve, mille suurus on kuni 10% asjasse puutuva ettevõtja kogukäibest.

(vt punktid 300, 301 ja 303)

8. Menetlustes, milles määratakse trahv konkurentsioiguse rikkumise eest, tuleb järgida *ne bis in idem* põhimõtet. See põhimõte keelab konkurentsiasjades ettevõtjat uuesti karistada või kohtu alla anda konkurentsivastase tegevuse suhtes, mille eest on talle karistus juba määratud või milles ta on õigeks mõistetud varasema otsusega, mille peale ei saa enam edasi kaevata.

Selle põhimõtte kohaselt, mille kohaldamine allub kolmele tingimusele: faktiliste asjaolude, rikkumise toimepannud isiku ja kaitstava õigushüve samasus, on keelatud ettevõtjat uuesti „kohtu alla anda“ ja uuesti „karistada“. Kuid need keelud eeldavad, et asjaomast ettevõtjat on karistatud või ta on õigeks mõistetud varasema otsusega, mille peale ei saa enam edasi kaevata.

Järelikult ei ole *ne bis in idem* põhimõte kohaldatav olukorras, kus komisjon määrab mitu sanktsiooni ühes ja samas otsuses, isegi kui need sanktsioonid on määratud samade tegude eest.

(vt punktid 307–309, 315, 319 ja 344)

9. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 344 ja 348–374)

10. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 377–394)

11. Ainuüksi asjaolu, et komisjon ei ole konkurentsieeskirjade rikkumise toimepanijale trahvi määranud, ei takista määramast trahvi sarnase rikkumise toimepanijale. Lisaks, kui ettevõtja on oma käitumisega konkurentsieeskirju rikkunud, ei saa ta pääseda karistusest põhjendusel, et teistele ettevõtjatele trahvi ei määratud, kui nende olukorra puhul liidu kohtu poole ei pöördutud.

Võrdse kohtlemise põhimõttele, võrreldes ettevõtjaga, kellele ei määratud trahvi varasemas otsuses samalaadse tegevuse eest, saavad põhimõtteliselt tulemuslikult tugineda pealegi vaid ettevõtjad, kellel ei olnud võimalik varasemas otsuses antud selgitusi arvesse võtta, et vältida konkurentsieeskirjade rikkumist, sest otsus tehti ajal, mil rikkumine oli juba toime pandud.

(vt punktid 398 ja 407)

12. Mis puudutab määruse nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle artikli 14 alusel määratavaid trahve, siis selle artikli lõike 3 kohaselt võetakse trahvi summa määramisel arvesse rikkumise laadi, raskusastet ja ajalist kestvust. Kuna komisjon ei ole vastu võtnud suuniseid, mis näevad ette arvutusmeetodi, mida ta on kohustatud artikli 14 alusel trahvisummade määramisel järgima, on komisjoni analüüsi raamistik selle artikli lõige 3.

ELTL artikli 296 teises lõigus ette nähtud põhjendamiskohustuse täitmiseks peab komisjon trahvi määramise otsuses lisaks esitama selgelt ja üheti mõistetavalt elemendid, mida on trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võetud. Kui komisjon ei ole vastu võtnud suuniseid, millega kehtestatakse nende trahvide arvutamise meetod, ei ole komisjon siiski kohustatud esitama arvudes absoluutväärtuste või protsentidena trahvi põhisummat ega võimalikke kergendavaid või raskendavaid asjaolusid.

(vt punktid 447, 449, 450 ja 455)

13. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 468–477)

14. Määruse nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle artikli 4 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 rikkumiste eest määratava trahvi summa kindlaksmääramisel võidakse ainuüksi seda, et konkurentsi kahjustav mõju on võimalik, sest koondumise läbiviimine algselt kavandatud vormis ja ilma komisjoni loata tekitas tõsiseid kahtlusi kokkusobivuses siseturuga, rikkumise raskuse hindamisel arvesse võtta, isegi kui komisjon ei tõenda sellise mõju esinemise mõistlikku tõenäosusust.

On tõsi, et kui on võimalik tõendada konkurentsi kahjustavat mõju, mida koondumise läbiviimine algselt kavandatud vormis ja ilma komisjoni loata on tekitanud, võib see rikkumise muuta veelgi raskemaks kui „vahepealsesse olukorda“ kuuluv rikkumine. See ei takista, et ainuüksi see, et konkurentsi kahjustavat mõju ei saa välistada, muudab rikkumise raskemaks sellise koondumise enneaegsest läbiviimisest, mis ei tekita ühtegi konkurentsiprobleemi.

Nimelt ei saa samamoodi käsitleda nende koondumiste enneaegset läbiviimist, mis tekitavad tõsiseid kahtlusi kokkusobivuses siseturuga, ja nende koondumiste enneaegset läbiviimist, mis ei tekita mingeid konkurentsiprobleeme. Koondumiste puhul, mis tekitavad tõsiseid kahtlusi kokkusobivuses siseturuga, ei ole enneaegse läbiviimisega seotud võimalikud konkurentsiriskid samad kui nende koondumiste puhul, mis konkurentsiprobleeme ei tekita.

Asjaolu, et koondumine tekitab tõsiseid kahtlusi kokkusobivuses siseturuga, muudab selle koondumise enneaegse läbiviimise seega raskemaks kui sellise koondumise enneaegne läbiviimine, mis konkurentsiprobleeme ei tekita, välja arvatud, kui vaatamata sellele, et see tekitab selliseid tõsiseid kahtlusi, on konkreetsel juhtumil võimalik välistada, et selle läbiviimine algselt kavandatud vormis ja ilma komisjoni loata võis konkurentsile avaldada kahjulikku mõju.

(vt punktid 497, 499, 500, 523 ja 524)

15. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 543–547)

16. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 554–577)

17. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 580, 582–587 ja 592–608)

18. Vt otsuse tekst.

(vt punkt 581)